SINEZA: Časopis za humanističke i društvene nauke, 7(2)2026: 115-118
https://doi.org/10.63356/sin.2026.020
UDK 364.65-058.862(048.83)

CC BY NC ND

Приказ књиге

Дјеца без родитељског старања

Шћеповић, Д. (2024). *Дјеца без родитељског старања*. Универзитет у Бањој Луци, Факултет политичких наука, Бања Лука, 235 стр.

Србинка Голубовић
srbinka.golubovic@ffuis.edu.ba

Књига *Дјеца без родитељског старања*, ауторке Драгане Шћеповић, садржи 235 страна текста. Чине је четири поглавља (Дјеца без родитељског старања – права и принципи заштите, Дјеца која су у ризику од губитка родитељског старања, Облици системске заштите дјеце без родитељског старања, Стање и перспективе у заштити дјеце без родитељског старања у Републици Српској) са припадајућим насловима и поднасловима, уз предговор, закључна разматрања и списак референтне литературе. У предговору је дат увод у предмет и садржај књиге.

Монографија је настала као резултат дугогодишњег професионалног искуства ове ауторке у раду са дјецом и породицама, али и сталних дилема везаних за доношење одлука које директно утичу на живот дјеце чији је развој угрожен породичним приликама и односима. Међу кључним дилемама које су дале мотивацију приликом писања ове монографије јесте питање да ли дијете чији је развој угрожен породичним односима треба издвојити из породице или оставити под старањем његових родитеља уз надзор. Такође, дилеме се односе и на то како минимизирати посљедице траума насталих у породици, односно како у сваком појединачном случају доносити одлуке које ће најбоље штитити права и интересе дјетета. Истовремено, монографија је резултат критичког промишљања примјене законских рјешења у Републици Српској у стварним животним околностима дјеце и породице. Усмјерена је на разумијевање, процјењивање и унапређење положаја дјеце без родитељског старања у Републици Српској, као и на унапређење праксе социјалног рада са овом посебном осјетљивом групом корисника.

У првом поглављу – *Дјеца без родитељског старања – права и принципи заштите* – одређује се појам дјеце без родитељског старања, а затим се

приказује историјски однос друштва према овој групи дјеце, при чему се указује на то како су кроз историју друштвена схватања утицала на квалитет њихове заштите и збрињавања. Представљен је међународни и домаћи правни оквир који је усмјерен на заштиту и збрињавање права и интереса дјеце без родитељског старања. Ауторка јасно и систематично приказује и принципе заштите и збрињавања дјеце која су остала без родитељске бриге. За основне принципе истичу се принцип нужности и принцип прикладности. Поред њих, дефинисани су и принципи као што су: право дјетета да одраста у породици, право на најбољи интерес, право на слободно изражавање мишљења, те принцип заједничког збрињавања браће и сестара. У књизи је такође истакнута и практична, нормативна, етичка и друштвена важност ових принципа, а показано је и како они обликују заштиту права и интереса дјеце у стварном животу. `

Ауторка у другом поглављу – *Дјеца која су у ризику од губитка родитељског старања,* полази од значаја породице као основног окружења за правилан развој и одрастање дјетета, истичући њену незамјењиву улогу у задовољавању дјететових развојних потреба. Теорије које су у овом дијелу издвојене јесу психоаналитичка теорија, психосоцијална теорија (Ериксон) и теорија афективног (осјећајног) везивања. Оне служе као основа за разумијевање „утицаја породице и породичних односа на развој дјетета" (стр. 37) и ризика под којима дијете може бити изложено унутар породичног окружења. Посебна пажња посвећена је облицима угроженог развоја дјеце у породици који могу довести до издвајања. У овом поглављу ауторка наглашава значај одговорног родитељства и превенције издвајања дјеце из породице, уз истицање улоге органа старатељства у раном откривању и заштити дјеце која су у ризику од губитка родитељског старања. Из перспективе социјалног рада указује се на важност мјера заштите личних права и интереса дјетета.

С обзиром на то да основу књиге чини социјални рад са дјецом без родитељског старања, треће поглавље гласи *Облици системске заштите дјеце без родитељског старања.* Ријеч је о старатељству, усвојењу, збрињавању у хранитељску породицу и смјештају у установу социјалне заштите. Садржај трећег поглавља фокусира се на повратак дјетета у биолошку породицу (реинтеграција породице) и на подршку младима за живот након збрињавања. У овом дијелу књиге на свеобухватан начин приказује се сложеност система заштите и важност усклађеног дјеловања различитих мјера и институција. Дио трећег поглавља који говори о алтернативном збрињавању дјеце без родитељског старања наглашава значај концепта сталности. Пажња је усмјерена и на процес припреме дјетета и родитеља за издвајање дјетета из породичне средине, а тај процес има за циљ да помогне дјетету и породици да се прилагоде новом начину живота. Такође, истиче се значај одржавања редовних контаката дјетета смјештеног у установу социјалне заштите или хранитељску породицу са биолошким родитељима, што доприноси очувању

личног и породичног идентитета. Ауторка наглашава да заштита дјеце без родитељског старања треба бити схваћена као континуиран и развојно осјетљив процес.

Поред теоријског приступа проблематици дјеце без родитељског старања, у четвртом, посљедњем поглављу, под називом *Стање и перспективе у заштити дјеце без родитељског старања у Републици Српској*, ауторка монографије стање у наведеној области сагледава са емпиријског становишта. Посебан акценат стављен је на преглед актуелних дешавања, с фокусом на измјене Породичног закона Републике Српске. Емпиријски оквир у овом поглављу доприноси дубљем разумијевању функционисања система заштите дјеце без родитељског старања у институционалном и професионалном контексту. Кроз укључивање руководилаца центара за социјални рад/служби социјалне заштите и стручних радника органа старатељства различитих образовних профила у Републици Српској омогућен је увид у ресурсе, организацију стручног рада у центрима и број дјеце без родитељског старања. На овај начин је отворен простор за анализу разлика између формално прописаних рјешења и њихове стварне примјене. Посебна вриједност поглавља огледа се у томе што су се, поред статистичких података, уважавали ставови стручних радника органа старатељства о примјени облика и мјера заштите дјеце без родитељског старања (усвојење, старатељство, збрињавање у хранитељску породицу, смјештај у установу социјалне заштите, превенција издвајања дјеце из породице). На овај начин се наглашава могућност унапређења њиховог спровођења у пракси, уз заштиту најбољег интереса дјетета као централног критеријума. Тиме се емпиријски налази функционално повезују са теоријским основама разрађеним у претходним поглављима монографије.

Закључна разматрања монографије указују на то да, упркос постојању релативно развијеног нормативно-правног оквира у области заштите дјеце без родитељског старања у Републици Српској, пракса и даље показује недостатке и неуједначености у примјени прописаних мјера. Ауторка јасно истиче неусклађеност између формално успостављених законских и стратешких рјешења и њихове примјене у систему социјалне, дјечије и породичноправне заштите ове групе корисника. Посебно је значајно што се у завршном дијелу пажња не усмјерава искључиво на облике заштите и збрињавања, већ и на превентивне активности и подршку биолошкој породици. Из резултата истраживања приказаних у овој књизи превентивне мјере су још увијек недовољно системски развијене и често се реализују парцијално, без јасне дугорочне стратегије, што доводи до њихове ограничене примјене. Осим тога, аналитички дио открива структурне и професионалне изазове, укључујући недовољну примјену метода вођења случаја, ограничен број стручних радника у центрима за социјални рад и недостатак континуиране супервизије стручним радницима. Сви ови фактори директно утичу на квалитет процјене потреба корисника (дјетета) и доношења одлука у његовом најбољем инте-

ресу. Такође се указује на слабу заступљеност породичних облика збрињавања и потребу за „израдом јединствене евиденције за подручје Републике Српске како би се добили тачни и прецизни подаци о броју ове групе корисника система социјалне, дјечије и породичноправне заштите" (стр. 215).

На крају се мора истаћи да монографија даје врло јасан и свеобухватан допринос разумијевању проблематике дјеце без родитељског старања. Ауторка успјешно повезује теоријска и емпиријска становишта са праксом, истичући значај биолошке породице за правилан развој дјетета, превенције раздвајања дјеце од породице и индивидуализованог приступа у заштити најбољег интереса дјетета. Значајно је и што је узета у обзир улога стручних радника и институционалних ресурса у очувању стабилности и сигурности у животу дјетета. Допринос овог рукописа огледа се у јасном и детаљном представљању облика заштите и збрињавања дјеце без родитељског старања и постојећих принципа заштите њихових права и интереса. Сматрамо да књига квалитетно обједињује различите аспекте заштите дјеце и пружа добру основу за унапређење праксе социјалног рада са овом групом корисника, те представља користан ресурс за стручне раднике центара за социјални рад/служби социјалне заштите, истраживаче, студенте и све оне који се баве заштитом права и интереса дјеце у Републици Српској.